

Amics de Besalú i el seu Comtat. Assemblea a l'absis de Santa Maria, 1963.

afirmacions i, fins i tot, tòpics, que es van transmetent en les síntesis generals. En gran mesura, aquesta nova metodologia i aquesta nova manera de fer la història ha de ser l'aportació de les noves generacions d'historiadors sorgides de les aules de la Universitat de Girona. L'entrada en els cercles de la història local, sembla, però, que els imposi un cert respecte. Aquestes velles institucions, algunes amb gairebé mig segle a les seves espatlles, hauran d'obrir-se a les noves generacions si volen que s'asseguri el relleu generacional. Les noves fornades d'historiadors universitaris hauran d'aprofitar les possibilitats que aquestes publicacions, amb una seguretat financera assegurada, els ofereixen de publicar les seves primeres recerques i, al seu torn, aquestes institucions podran assegurar la regularitat de les seves publicacions amb els articles d'aquests joves historiadors. És el futur. És l'esperança. De la mateixa manera que les publicacions històriques del primer terç del segle provenien d'advocats i eclesiàstics, els nous conreadors d'aquest àmbit hauran de ser, sense deixar de banda els afeccionats i erudits de la història, els joves historiadors. Caldrà evitar, però, que continuïn donant-se l'esquena: l'erudició local necessita el complement de la metodologia universitària. Les grans metodologies i les grans teories trobaran, al seu torn, la rapidesa de reflexos d'aquells que coneixen la petita història de la localitat i, sobretot, podran aprofitar la seva familiaritat amb les fonts d'arxiu. La simbiosi ha d'afavorir el desenvolupament del coneixement històric.

Pere Gifre és professor d'IES i investigador.

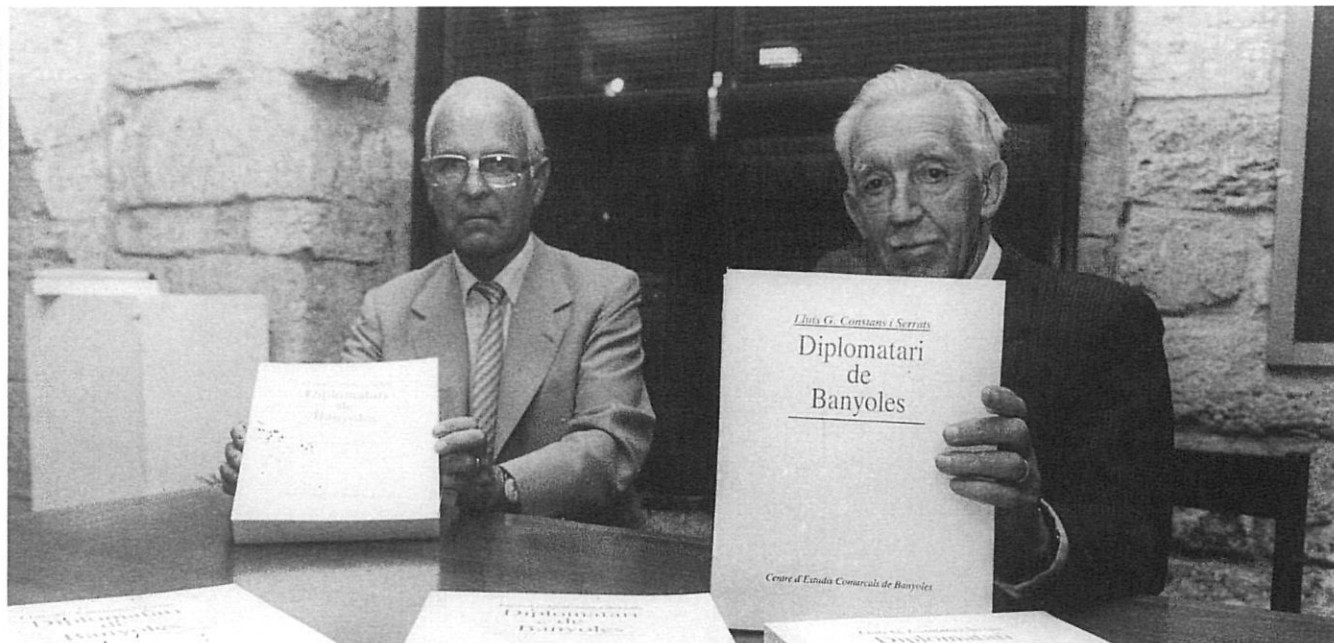
VALORACIONS I ALTERNATIVES FETES DES D'UN ARXIU

ÀNGEL JIMÉNEZ

reconec –d'entrada– que és massa arriscat, i potser una mica injust, d'opinar sobre els centres o instituts d'estudis en general, ja que primer hauria de conèixer personalment la realitat de cadascuna d'aquestes institucions culturals tan diversament complexes. Partixo, òbviament, de la meua pròpia experiència. No pertanyo a cap centre d'estudis comarcals, però he seguit de molt a prop la trajectòria d'un, el del Baix Empordà, des de la quotidianitat de l'arxiu municipal de Sant Feliu de Guíxols. Tot i aquestes clares limitacions, he acceptat de donar-ne la meua opinió –sempre des de l'òptica d'un arxiu concret– i, havent fet una lleugera anàlisi d'alguns centres, d'arribar a una reflexió més global quant a valoracions i alternativa.

Veient-ne una mica la història, m'adono que darrere l'experiència de fundació d'un centre d'estudis s'hi troba sovint una persona singular del món de la cultura, en unes circumstàncies difícils per donar sortida a la publicació de les seves recerques. En el cas de l'Institut del Baix Empordà, hi trobem la figura de Lluís Esteva i Cruañas (1906-1994). Desapareguts els *Quaderns d'Informació*

Salvador Juncà i Jaume Butinyà a l'acte de presentació del vol. I del *Diplomatari de Banyoles*, 1985.

Municipal (1979-1980) i amb la publicació ganxona *Es Corcó*, que havia optat per una historiografia diferent, el senyor Esteva es trobà encara amb més dificultats per publicar els seus treballs. Li era necessària una altra revista, on difondre les seves nombroses investigacions fetes a l'arxiu municipal de què era encarregat. Fou aleshores quan creà, el 1981, l'Institut d'Estudis del Baix Empordà, del qual fou president. La institució va néixer amb l'única finalitat de publicar treballs d'investigació sobre temes de les nostres contrades.

No deu ser molt diferent l'origen d'altres centres d'estudis locals de les comarques gironines. En qualsevol cas, el fet és que tots ells han aportat i aporten molta feina i dedicació a la historiografia local. La quantitat de treballs publicats avalen aquest mèrit. Molt sovint, per no dir sistemàticament, els usuaris de l'arxiu municipal hi han de recórrer. Fins i tot els estudis més positivistes han estat útils per ressenyar dates, informacions, notícies, etc., que han estat sovint un punt de partida per a investigacions posteriors més aprofundides, i han afavorit, doncs, la consulta dels arxius. Aquest és un aspecte certament positiu i útil dels centres d'estudis.

Però també he de dir que em sembla insuficient de proposar-se com a única finalitat i activitat destacable l'edició, amb una periodicitat més o menys anual, d'una miscel·lània d'articles que en sectors universitaris —en el cas, força difícil, que arribin a conèixer-la— gaudeix d'escàs prestigi intel·lectual. Si més no, en les publicacions referides hi ha una mica de tot: recerques de gran qualitat i altres de no tanta; unes d'elaborades amb meto-

dologia i que responen a una pregunta prèvia, i altres que no. El resultat és, doncs, incert i molt desigual. Per aquesta raó els usuaris de l'arxiu han d'anar espigolant-hi, enmig de molts i diversos volums, l'article que els interessa. Un cop trobat, en demanen fotocòpia. Gairebé mai no els interessa de fer-se amb el volum sencer. I aquesta qüestió enllaçaria amb el problema de la difusió que presenten les publicacions esmentades.

Hi ha encara, en conseqüència, moltes coses a millorar, replantejar-se i renovar. I és fàcil d'imaginar-ne una, d'alternativa —realitzar-la ja és diferent!—, que no és d'ara. El 1981, al Baix Empordà, ja s'apuntava una altra orientació per part d'un centre d'estudis comarcal anomenat Pere Cinquè, que s'havia proposat de dinamitzar la comarca a través de la investigació, la divulgació i la defensa dels valors culturals arrelats a la nostra terra. Allunyant-se de qualsevol orientació academicista i escleròtica, pretenia comptar amb la participació i col·laboració de grups i entitats relacionades directament amb la base popular del país. Altrament, aquesta orientació no implicaria una manca de rigor científic, ja que el que es pretenia era de fer arribar també a l'escola la investigació científica degudament traduïda a un llenguatge pedagògic i popular.

S'havia de trobar un punt d'equilibri entre la recerca i la divulgació, ja que la primera té poc sentit sense la segona. En aquesta línia el centre procuraria, a més, de promoure l'estudi de temes del Baix Empordà mitjançant la convocatòria de beques, concursos, subvencions d'estudis, etc., i assegurar-se'n la difusió a través de publica-

Rosa Alsus

Col·loqui de Tardor del Centre d'Estudis comarcal de Banyoles, 1994.

cions, aplecs d'animació i intercanvi, conferències, exposicions itinerants...

Sigui com sigui, aquell projecte de 1981 no tirà endavant i, en canvi, s'imposà el model actual.

Paral·lelament, a partir de l'inici dels anys vuitanta, ha tingut lloc l'expansió dels arxius de les nostres comarques, que, a poc a poc, s'han anat consolidant en tant que fonts essencials per a la recerca històrica i, doncs, com a agents que integren la vida cultural dels nostres pobles. S'ha de reconèixer que les institucions i l'Associació d'Arxivers han fet un esforç per resoldre els problemes de conservació del patrimoni documental, i per obrir-lo a un nombre cada vegada més gran d'usuaris. Un fenomen que s'ha reflectit perfectament en els treballs de recerca publicats pels centres d'estudis. Per tant, la connexió entre arxius i centres ja és una realitat. Però considero que caldria fer un pas endavant: passar del lligam fortuït a la coordinació volguda, almenys entre ambdues institucions culturals de les comarques. Hom hauria de donar un impuls més precís a la investigació mitjançant la fixació d'objectius clars –a llarg i curt termini– i l'endegament d'activitats prèviament establertes, concertades, un cop analitzades les necessitats i els buits comuns. D'aquesta manera es podrien evitar els problemes d'improvisació, d'incidir reiteradament en qüestions històriques o bibliogràfiques ja resoltes o mancades del més mínim valor. Arxius i centres haurien d'afavorir conjuntament recerques col·lectives, interdisciplinàries, sobre un tema monogràfic convingut sota un títol genèric. Estudiar temàtiques més àmplies, adequades a la realitat, que afec-

tin la vida ciutadana de la comarca, contemplada no solament des d'una perspectiva històrica, del passat, sinó també des d'una actitud present més compromesa, seria una bona proposta. Penso, per exemple, en problemàtiques generals de tanta actualitat com les del patrimoni arqueològic, urbanístic o natural. Una tal orientació comportaria, d'altra banda, buscar altres eines complementàries –beques d'estudi, per exemple– perquè augmentés en quantitat i qualitat la investigació, ateses les dificultats creixents de dur-la a terme, configurant així un teixit científic bàsic per a l'avenç humà de qualsevol comunitat.

En definitiva, el que realment em preocupa com a arxiver i historiador –més que la publicació en si– són els temes o els problemes a tractar i llur difusió.

Des de la meva feina, doncs, em puc imaginar perfectament els centres d'estudis com a entitats que treballassin en equip, coordinadament i eficaç, amb la participació activa de totes les associacions i persones que els representarien –arxius, museus i ensenyants, entre altres, hi estarien necessàriament implicats–; com a nucli de trobada i de debat que, aglutinant els migrats recursos de la comarca, esdevingués una plataforma de llançament i d'estímul de recerques globals.

És un vell somni que havíem tingut a l'inici dels anys vuitanta. I que, tanmateix, avui, continua essent una alternativa –a l'actual filosofia de molts centres d'estudis– plenament viable. O així m'ho sembla.

Àngel Jiménez és arxiver i museòleg.